

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
доктору юридичних наук, професору,
професору кафедри юстиції
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Оксані ХОТИНСЬКІЙ-НОР

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, доцента, доцента кафедри юстиції
Бондар Ірини Вадимівни
на дисертацію Черненко Ігоря Валерійовича на тему:
«Судовий контроль за виконанням судових рішень в Україні»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

1. Актуальність обраної теми. Виконання судових рішень є невід'ємною частиною здійснення правосуддя, оскільки без виконання остаточного рішення неможна вести мову про відновлення порушених прав та інтересів особи. Зважаючи на те, що невиконання судових рішень в Україні визнано системною проблемою, зазначений напрямок дослідження потребує особливої уваги. Адже неповне або несвоєчасне виконання судових актів ставить під сумнів ефективність судового захисту та досягнення кінцевої мети здійснення правосуддя. Метою судового контролю є саме забезпечення обов'язковості виконання судових рішень. А відтак, виявлення ключових проблем, що виникають у процесі здійснення судового контролю, визначення ефективних шляхів їх усунення, удосконалення відповідного механізму в цілому є необхідним та затребуваним вектором дослідження.

Усе наведене вимагає від правової науки сучасного комплексного погляду та пошуку нових підходів до визначення змісту судового контролю за виконанням судових рішень, а також необхідності запровадження відповідних змін до нормативно-правових актів з метою підвищення ефективності правового регулювання у цій сфері та виконання судових рішень у цілому. А

відтак, дослідження питань судового контролю за виконанням судових рішень є надзвичайно важливими та актуальними, а відтак і дисертація І.В. Черненко на тему «Судовий контроль за виконанням судових рішень в Україні» слід вважати такою, що написана на актуальну тему.

2. Оцінка змісту дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, списку використаних джерел та додатку. Структура дисертації є логічною, відповідає темі, меті та завданням дослідження.

У *вступі* обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, зазначена науково-теоретична база, вказується на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета і завдання дослідження, його об'єкт та предмет, визначаються методи дослідження, формулюється наукова новизна отриманих результатів, практичне значення отриманих результатів, подається інформація про апробацію результатів дослідження та структуру та обсяг дисертації.

Кожний структурний елемент роботи містить результати, які становлять науковий інтерес. Визначимо окремі з цих результатів.

Так, у *розділі 1 «Теоретико-правові засади судового контролю за виконанням судових рішень»* досліджуються питання правових гарантій забезпечення виконання судових рішень, передумов запровадження та розвитку судового контролю за виконанням судових рішень в Україні, а також визначення поняття, змісту, видів та форм судового контролю за виконанням судових рішень.

Заслужовує на увагу визначення дисертантом правових гарантій забезпечення виконання судового рішення, як встановлений державою обов'язок виконання судового рішення, яке набрало законної сили або підлягає негайному виконанню, особою, не на користь якої ухвалене таке судове рішення, у визначеній законодавством процедурі, а також із способами захисту порушених прав позивача (стягувача) та заходами примусу до виконання судового рішення відповідача (боржника), які забезпечуються СКВСР.

Цілком обґрунтованим варто визнати положення автора про те, що система виконання судових рішень з моменту проголошення незалежності України зазнавала значних змін, які були обумовлені зміною суспільного ладу в державі та розвитком правових інститутів. Цілком слушним є здійснений у роботі умовний поділ передумов запровадження та розвитку СКВСР в Україні на історичні, юридичні, економічні та соціокультурні.

Достатньо повним виглядає й дисертаційне дослідження в частині висвітлення видів судового контролю за виконанням судових рішень та розкритті змісту судового контролю, що полягає в процесуальній діяльності суду щодо забезпечення повного виконання судового рішення та реального поновлення порушених прав особи.

У розділі 2 *«Форми судового контролю за виконанням судових рішень»* досліджуються питання розгляду судом скарг на рішення, дії або бездіяльність державних та приватних виконавців, вирішення судом окремих процесуальних питань, пов'язаних з примусовим виконанням судових рішень, розгляду судом позову, пов'язаного з виконанням судового рішення, а також розгляду судом звіту про виконання судового рішення та заяви про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень.

Привертають увагу запропоновані автором законодавчі зміни у чинне законодавство, зокрема, до ч.1 ст.5 Закону України «Про судовий збір». Обґрунтовуючи зазначені пропозиції дисертант зазначає, що під час здійснення форми СКВСР у вигляді оскарження рішення, дії чи бездіяльності державних або приватних виконавців відсутнє законодавче звільнення стягувачів від сплати судового збору при поданні відповідних скарг або позовної заяви, а також відсутня процедура подання доказів щодо понесених судових витрат.

Досліджуючи поворот виконання судового рішення, як форму судового контролю виконання судових рішень, дисертант робить цілком слушний висновок про можливість його застосування у справах майнового та немайнового характеру (за винятком справ з предметом позову про вчинення дій на користь позивача, які вичерпуються шляхом їх реалізації відповідачем,

а також справ, які зачіпають права та інтереси осіб, які не є сторонами в судовому провадженні).

У розділі 3 *«Шляхи вдосконалення процесуального законодавства у сфері судового контролю за виконанням судових рішень в Україні»* аналізуються питання іноземного досвіду щодо судового контролю за виконанням судових рішень та шляхи його запровадження в Україні, а також пропозиції автора щодо розширення та вдосконалення судового контролю за виконанням судових рішень в окремих видах судочинства.

Цікавою є частина роботи, присвячена аналізу законодавства європейських країн (Франція, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Італія, Швейцарія, Німеччина), в яких автором здійснювалось дослідження заходів примусу, якими наділений суд на стадії виконання судового рішення. Слушним є висновок, що в окреслених країнах передбачається значно ширший перелік та розмір можливих санкцій на боржника, ніж це передбачає законодавство України, зокрема суди європейських країн мають широкі межі щодо визначення суми штрафу, що забезпечує можливість визначення його в такому розмірі, який є обтяжливим для боржника з урахуванням його матеріального становища.

Заслужують на увагу пропозиції дисертанта про нормативно-правове об'єднання форм судового контролю з виконання судових рішень в одному розділі відповідного юрисдикційного процесуального закону (цивільного, господарського чи адміністративного).

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій в представленому дисертаційному дослідженні не викликає сумнівів і полягає в тому, що дисертація є новітнім комплексним науковим дослідженням судового контролю за виконанням судових рішень в Україні, в якому сформульовані важливі для теорії та практики поняття, висновки, пропозиції.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше у правовій науці визначено поняття «правові гарантії забезпечення виконання судового рішення» як встановлений державою обов'язок виконання судового

рішення, яке набрало законної сили або підлягає негайному виконанню, особою, не на користь якої воно ухвалене, у визначеній законодавством процедурі, а також із способами захисту порушених прав позивача (стягувача) та заходами примусу до виконання судового рішення відповідача (боржника), які забезпечуються судовим контролем за виконанням судових рішень.

Заслугує на підтримку висновок дисертанта про поділ обставин, які зумовлюють неможливість виконання судового рішення, на фактичні (остаточні) та процедурні (тимчасові) та визначення критеріїв розмежування застосування судового контролю за виконанням судового рішення та загального порядку захисту прав та інтересів стягувача шляхом подання нового позову з іншим предметом позову (матеріально-правовою вимогою), але з тотожними підставами.

У роботі також удосконалено або ж дістали подальший розвиток низка наукових положень. Серед таких, зокрема, варто відзначити: формулювання поняття «судовий контроль за виконанням судового рішення», визначення видів судового контролю за виконанням судового рішення, положення щодо змісту повороту виконання судового рішення та обґрунтовано можливість застосування його у справах немайнового характеру, положення про звільнення від сплати судового збору стягувача в процесі здійснення судового контролю за виконанням судового рішення, в тому числі у разі здійснення оскарження.

У роботі зроблені й інші цікаві для науки та практики висновки та пропозиції, пов'язані з проблематикою судового контролю за виконанням судових рішень в Україні.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. При написанні дисертації використано достатній обсяг наукових джерел, монографічну та учбову літературу з питань здійснення судового контролю за виконанням судових рішень як в Україні, так і в європейських державах. Кількість використаних у дисертації джерел (244 найменування), серед яких є й публікації іноземними мовами, забезпечила високий ступінь вірогідності отриманих результатів. Для

обґрунтування своїх висновків та положень дисертант досить широко використовує й матеріали судової практики.

Усе наведене свідчить про те, що дисертація ґрунтується на належній теоретичній та практичній основі, а наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, мають належний рівень обґрунтованості.

5. Наукове та практичне значення одержаних результатів. Результати дисертаційного дослідження мають наукове та практичне значення, мають прикладний характер і можуть використовуватися за різними напрямками діяльності, зокрема:

- у нормотворчій діяльності – з метою вдосконалення законодавства України щодо судового контролю за виконанням судових рішень;
- у науково-дослідній діяльності – для подальшого розвитку наукових положень щодо судового контролю за виконанням судових рішень;
- у навчально-методичній діяльності – при підготовці підручників, навчальних і навчально-методичних посібників, а також при викладанні для студентам спеціальності D 8 Право навчальних курсів з дисциплін «Виконавче право та процес», «Господарське процесуальне право», «Цивільний процес України» та «Адміністративне судочинство».
- практичній діяльності – під час практичного здійснення судового контролю за виконанням судових рішень.

6. Рівень виконання здобувачем поставленого наукового завдання та рівень оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Метою дисертаційного дослідження визначено як комплексне теоретико-правове обґрунтування сутності, змісту, форм, практичного застосування судового контролю за виконанням судових рішень, з урахуванням правових гарантій, чинного процесуального законодавства України, зарубіжного досвіду, формулювання пропозицій щодо вдосконалення цього інституту в Україні.

З метою реалізації поставленої мети здобувачкою вирішено такі завдання:

1) визначено правові гарантії забезпечення виконання судових рішень як елемент загального механізму захисту порушених прав та свобод особи; 2) встановлено передумови запровадження та розвитку інституту СКВСП в Україні; 3) визначено поняття, зміст, функції та види СКВСП; 4) проаналізовано форми СКВСП, зокрема: розгляд скарг на дії (бездіяльність) державних та приватних виконавців, зобов'язання подання звіту про виконання судового рішення; заяви про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень на виконання судового рішення; інших форм СКВСП; 5) виявлено недоліки в нормативно-правовому регулюванні СКВСП в цивільному, господарському та адміністративному судочинствах; 6) встановлено особливості іноземного досвіду здійснення СКВСП; 7) з'ясовано можливість розширення та удосконалення форм судового контролю за виконанням судових рішень у окремих видах судочинства; 8) проаналізовано судову практику щодо здійснення СКВСП; 9) сформульовано пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання СКВСП в Україні з метою підвищення його ефективності та збільшення рівня виконання судових рішень.

Ефективне вирішення зазначених завдань здійснено за рахунок вдало підбраної та вміло використаної методології. Зокрема, дисертантом були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Серед застосованих автором методів слід відзначити формально-юридичний, як базовий метод, а також системно-структурний, історико-правовий, герменевтико-правовий, аналізу, порівняльно-правовий та прогностичний.

Все наведене свідчить про належні та достатні рівні виконання здобувачкою поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності.

7. Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях. Основні положення та висновки дисертації висвітлені у 8 наукових публікаціях, серед яких: 4 – наукові статті, опублікованих у наукових виданнях, що входять до переліку фахових видань України, та 4 – тези, опубліковані за результатами міжнародних науково-практичних

конференцій. Змістовне наповнення, перелік та кількість публікацій, апробація результатів дисертації відповідають встановленим вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р.

8. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація І.В.Черненко відповідає нормативно-визначеним вимогам, зокрема, Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44. Оформлення дисертації відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40. Порухень академічної доброчесності в дисертації та наукових працях здобувача, в яких представлено результати дисертації, не виявлено.

9. Аналіз дискусійних положень та основні зауваження. Представлена дисертаційна робота І.В. Черненко, як і будь-яке інше дисертаційне дослідження, містить окремі спірні та дискусійні положення, які можуть стати підґрунтям для виокремлення деяких побажань чи запитань. Слід звернути увагу на таке:

1. Безперечно, виконання рішення суду є завершальною та невід'ємною частиною судового провадження, водночас спірним є визначення автором виконавчого провадження лише як його стадії. Зокрема, у висновках зазначено, що «Судовий контроль за виконанням судового рішення - це форма реалізації правосуддя на стадії виконання судового рішення, яка полягає в забезпеченні судом належного та повного виконання судового рішення в межах законодавчо визначеної процедури органом державної влади, фізичною або юридичною особою, які згідно

із законом зобов'язані його виконати». Таке вузьке тлумачення виконавчого провадження, виключно як стадії, потребує авторського обґрунтування та роз'яснення, оскільки здійснювати формування та удосконалення термінів виконавчого процесу необхідно не тільки через порівняння з чинною термінологією, що закладена у чинному законодавстві, а й через конструктивний аналіз позицій вчених, таке співвідношення мінімізує ризики колізій, розширювального тлумачення та забезпечить стабільність правозастосування.

2. Автор робить висновок, що «судовий контроль за виконанням судового рішення здійснюється у таких видах: контроль, нагляд або санкціонування вчинення відповідних рішень та дій» (С.162). Даний підхід потребує уточнення та переосмислення, оскільки родове поняття, в даному випадку термін «контроль», не може збігатися з видовим, що свідчить про некоректність запропонованої класифікації. Родове поняття має бути ширшим, загальним поняттям та об'єднувати видові поняття.

3. У вступі до дисертаційного дослідження автор ставить перед собою ряд завдань, одним з яких є – «проаналізувати судову практику щодо здійснення СКВСП» (С.16). До судової практики дисертант звертається неодноразово аналізуючи її, однак у висновках до роботи не зроблений підсумок у даному напрямку, окресленого на самому початку роботи. У світлі зазначеного важливо почути думки автора щодо результатів здійсненого аналізу судової практики здійснення судового контролю, виявлених проблемних (спірних) аспектах, тощо.

4. Дисертант ставить перед собою завдання: «встановити особливості іноземного досвіду здійснення СКВСП», в свою черг цьому присвячується підрозділ 3.1 роботи, де досліджується іноземний досвід щодо судового контролю за виконанням судових рішень та шляхи його запровадження в Україні. У цьому контексті, під час публічного захисту дисертації, хотілося б почути від автора аргументовані пропозиції щодо запровадження в Україні досвіду іноземних країн.

10. Загальний висновок щодо дисертаційного дослідження. За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю висновків, науковою

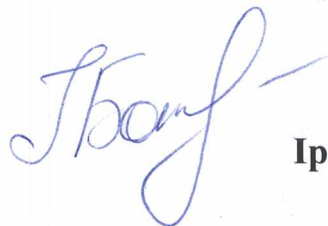
та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Черненка Ігоря Валерійовича на тему «Судовий контроль за виконанням судових рішень в Україні», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Автор дисертаційного дослідження Черненко Ігор Валерійович набув компетентностей, необхідних та достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної діяльності, оволодів методологією наукової діяльності, а також здійснив власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Новизна представлених результатів проведеного дослідження відповідає темі дисертації (п.п. 22, 27 зазначеного Порядку).

За результатами публічного захисту здобувач Черненко Ігор Валерійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри юстиції
Навчально-наукового Інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Ірина БОНДАР

ПІАПИС ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
КАРАУЛЬНА НА
25.03.2026

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	
Вх. №	47 "47"
«25»	03 2026 р.